SACHRATQI (CICHORIUM INTYBUS L.) TARKIBIDAGI BIOLOGIK FAOL BIRIKMALAR VA ULARNING FARMAKOLOGIK AHAMIYATI

Muallif: Bozorova Dilnoza Baxtiyorovna
Muassasa: Buxoro davlat tibbiyot instituti Tibbiy biologiya kafedrasi

Annotatsiya. Sachratqi (*Cichorium intybus L.*) tarkibida turli biologik faol birikmalar mavjud bo‘lib, ular o‘simlikning farmakologik xususiyatlarini o‘rganishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tezisda sachratqida uchraydigan asosiy fitokimyoviy moddalar va ularning antioksidant hamda yallig‘lanishga qarshi faollik bilan bog‘liq ehtimoliy ahamiyati yoritiladi. O‘simlik ekstraktining biologik ta’sirini baholashda xomashyo tarkibi, ekstraksiya sharoiti va standartlashtirish zarurligi ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: sachratqi, fitokimyo, inulin, fenol birikmalari, flavonoidlar, seskviterpen laktonlar, farmakologik faollik.

Asosiy qism: Dorivor o‘simliklarning farmakologik xususiyatlari ko‘p jihatdan ularning kimyoviy tarkibiga bog‘liq. Sachratqi Asteraceae oilasiga mansub bo‘lib, uning ildizi va yer ustki qismlarida turli biologik faol birikmalar aniqlangan. Ular orasida inulin, fenol kislotalari, flavonoidlar va seskviterpen laktonlar alohida e’tiborga loyiq.

Inulin o‘simlik ildizida uchraydigan polisaxarid bo‘lib, uning xususiyatlari asosan oziqaviy va prebiotik yo‘nalishda o‘rganiladi. Fenol kislotalari va flavonoidlar esa laboratoriya tadqiqotlarida antioksidant faollik bilan bog‘liq ko‘rsatkichlarni namoyon qilishi mumkin. Sachratqida uchraydigan ayrim seskviterpen laktonlar ham yallig‘lanish jarayonlari bilan bog‘liq biologik mexanizmlarni o‘rganishda ilmiy qiziqish uyg‘otadi.

Biroq ushbu moddalar mavjudligining o‘zi tayyor ekstraktning klinik samaradorligini isbotlamaydi. Biologik faollikni baholashda moddalar miqdori, ularning o‘zaro ta’siri, ekstraktning tayyorlanish usuli va qo‘llangan tajriba modeli hisobga olinishi kerak.

Mahalliy sachratqi xomashyosini o‘rganishda dastlab botanik identifikatsiya, xomashyo sifatini tavsiflash va ekstraksiya usulini tanlash zarur. Keyingi bosqichda ekstrakt tarkibini mavjud laboratoriya imkoniyatlariga mos usullar bilan baholash hamda antioksidant faollikni standart nazorat namunalari bilan taqqoslash mumkin.

Xulosa: Sachratqi tarkibidagi biologik faol birikmalar uning farmakologik xususiyatlarini o‘rganish uchun ilmiy asos yaratadi. Biroq ushbu xususiyatlarni to‘g‘ri baholash uchun kimyoviy tarkibni tavsiflash, ekstraktni standartlashtirish va biologik ta’sirni nazorat qilinadigan sharoitlarda tekshirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Chatterjee A. va boshqalar. *Discover Plants*. 2025;2:45. DOI: 10.1007/s44372-025-00132-4.
2. *Chemical constituents and their pharmacological activities of plants from Cichorium genus*. 2022. PMID: 36119016.

© 2026 Worldly Knowledge.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.